

**Izveštaj posmatrača o izborima za članove Državnog
veća tužilaca iz reda tužilaca Republike Srbije**

Beograd, februar 2021. godine

Autori:

Dina Dobrković i Ivana Ramadanović Vainomaa, Misija OEBS-a u Srbiji

Momčilo Živadinović, Milan Filipović i Katarina Golubović, Komitet pravnika za ljudska prava (YUCOM)

Sadržaj

Sadržaj.....	3
REZIME.....	4
UVODNE NAPOMENE	5
METODOLOGIJA	6
Kodeks ponašanja	6
Posmatranje izbora.....	6
Intervjui.....	7
Izveštavanje.....	7
MEĐUNARODNI I REGIONALNI STANDARDI I PRIMERI DOBRE PRAKSE	7
Uvod.....	7
Međunarodni i regionalni primeri dobre prakse	8
Izbori za članove sudskih i tužilačkih saveta iz redova sudija i tužilaca	9
PRAVNI OKVIR KOJI REGULIŠE IZBOR ČLANOVA DRŽAVNOG VEĆA TUŽILACA (DVT) REPUBLIKE SRBIJE.....	9
Ustavni i zakonski okvir	9
Izborni postupak.....	9
Postupak sticanja statusa kandidata	10
Kampanja	11
Izborni dan	11
Postupak po pravnim lekovima.....	12
Posmatranje izbora.....	12
Izbor izbornih članova DVT od strane Narodne skupštine Srbije	12
IZBORI ZA DVT 2020. GODINE	13
Intervjui.....	13
Postupak sticanja statusa kandidata	13
Rad izborne komisije i prigovori	16
Izborni dan	16
Postupak po pravnim lekovima.....	17
Opšti utisci birača	17
Medijska pokrivenost.....	18
ČINJENICE I BROJKE: IZBORI ZA DVT	19
PREPORUKE	21
ZAKLJUČAK.....	23

REZIME

Ovaj izveštaj nastao je kao rezultat napora Misije OEBS-a u Srbiji (u daljem tekstu: Misija OEBS-a) usmerenih na posmatranje postupka izbora članova Državnog veća tužilaca (DVT)¹ iz reda tužilaca koji su sprovedeni u periodu od oktobra do decembra 2020. godine. Domaća nevladina organizacija YUCOM bila je partner u realizaciji ovog procesa.

Aktivnosti su obuhvatile posmatranje postupka izbora širom Srbije, analizu pravnog okvira i razgovor sa tužiocima koji su učestvovali u izbornom procesu. Zbog ograničenja usled pandemije virusa COVID-19, prisustvo posmatrača bilo je smanjeno u odnosu na izbore 2015. godine.

Analiza međunarodnih standarda koji uređuju sudske i tužilačke savete, kao i relevantnog pravnog okvira u Srbiji, predstavlja sažetak relevantnih delova prethodnog izveštaja, jer nije bilo nikakvih promena od njegovog objavljivanja.²

S obzirom na to da praktično nijedna preporuka Misije iz Izveštaja posmatrača o izborima 2015. godine nije uzeta u obzir, veliki broj istih problema pojavio se i na izborima 2020. godine, te preporuke ostaju uglavnom iste:

- Izmeniti pravni okvir kako bi se promenio način izbora članova veća tužilaca, tako da se umanjí značaj Narodne skupštine u izbornom postupku i da se omogući da DVT radi oslobođen od neprimerenog spoljnog uticaja;
- Izmeniti pravni okvir kako bi postupak sticanja statusa kandidata bio jasnije regulisan;
- Dodatno unaprediti pravni okvir koji se odnosi na rešavanje sporova, uz obezbeđivanje efikasnih pravnih lekova.

Ovaj izveštaj nastao je sa ciljem da pruži informacije o tekućem procesu reforme pravosuđa u Srbiji i pruži relevantnim državnim institucijama i zainteresovanim stranama u pravosuđu objektivnu procenu i konkretne preporuke za dalje jačanje nezavisnosti, odgovornosti i efikasnosti srpskog pravosuđa.

¹ Izraz „tužilac“ koristi se i za tužioce i za zamenike tužilaca kako bi se izbeglo preopterećenje teksta.

² Detaljnu analizu međunarodnih standarda i srpskog pravnog okvira pogledajte u Izveštaju posmatrača o izborima za izborne članove Visokog saveta sudstva iz reda sudija i Državnog veća tužilaca iz reda tužilaca Republike Srbije (Izveštaj o izborima 2015. godine), koji je dostupan na <https://www.osce.org/odihr/242346>.

UVODNE NAPOMENE

Formiranje Visokog saveta sudstva (VSS) i DVT je rezultat i sastavni deo tekuće reforme pravosuđa u Srbiji.³ Ustavom iz 2006. godine ustanovljeni su VSS i DVT sa mandatom, između ostalog, da odlučuju o izboru sudija i tužilaca, njihovom premeštanju, vrednovanju njihovog rada i o njihovoj disciplinskoj odgovornosti.⁴

DVT čine, između ostalih, šest tužilaca članova koje biraju njihove kolege iz reda tužilaca. Kriterijumi i standardi za izbor članova tužilaca u DVT utvrđeni su Zakonom o Državnom veću tužilaca.

Ovo su treći izbori za Državno veće tužilaca prema Ustavu iz 2006. godine. Dva prethodna izborna procesa održana su 2011. i 2015. godine. Misija OEBS-a u Srbiji posmatrala je sve izbore koji su do sada održani.

U Izveštaju Evropske komisije o Srbiji za 2020. godinu ističe se sledeće: *Obim političkog uticaja na pravosuđe je kontinuiran i ozbiljan problem. Kašnjenje u usvajanju ustavnih amandmana ima posledice na usvajanje povezanog zakonodavstva u oblasti pravosuđa kako bi se zaštitila nezavisnost sudstva. Pritisak na pravosuđe i dalje je visok. Predstavnici Vlade, čak i oni na najvišem nivou, kao i poslanici, i dalje javno komentarišu tekuće istrage ili sudske postupke, kao i pojedine sudije i tužioce. Članci u tabloidima usmereni su protiv članova pravosuđa i nastoje da ih diskredituju.*⁵

Nakon prethodnih izbora, tužioci su očekivali da će novi članovi doneti promene i poboljšanja. Do nekih promena je zaista i došlo. Na primer, u okviru DVT je ustanovljena funkcija poverenika za samostalnost tužilaca, koji je zadužen za prijem prigovora tužilaca u vezi sa bilo kojim neprimerenim uticajem i upozoravanje DVT o takvim incidentima.⁶ Međutim, funkcionisanje DVT bilo je pod tenzijom. DVT nije održavalo redovne sednice od novembra 2019. godine.⁷

³ Izbori za VSS održani su 7. decembra 2020. godine. Misija OEBS-a je posmatrala i ove izbore, a zaključci o njima su objavljeni u posebnom izveštaju.

⁴ Dostupan na engleskom jeziku na <http://www.refworld.org/docid/4b5579202.html> (poslednji put pristupljeno 18. decembra 2020. godine). Pogledajte član 154 o Visokom savetu sudstva i član 164 o Državnom veću tužilaca.

⁵ RADNI DOKUMENT OSOBLJA KOMISIJE, Izveštaj o Srbiji za 2020. godinu, dostupno na https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/serbia_report_2020.pdf, str. 20.

⁶ Pogledajte član 9 Poslovnika o radu Državnog veća tužilaca („Službeni glasnik Republike Srbije”, br. 29/2017 i 46/2017).

⁷ <http://www.dvt.it.rs/sednice/>.

METODOLOGIJA

U procesu posmatranja izbora za članove DVT, Misija OEBS-a je primenila metodologiju koja je osmišljena za potrebe prethodnih izbora. Posmatrači su bili iskusni u svom poslu, s obzirom na to da su učestvovali u posmatranju izbora 2015. godine, kada su prošli posebnu obuku o Kodeksu ponašanja i metodologiji posmatranja izbora koje je razvio zajednički tim ODIHR-a i Misije OEBS-a u Srbiji. Podsećanja radi, koordinator projekata YUCOM-a u oktobru im je predstavio pregled relevantnih dokumenata i praksi.

Posmatrači Misije OEBS-a u Srbiji i YUCOM-a posmatrali su izbore kako bi procenili validnost izbornih rezultata, ispravnost procesa glasanja i usklađenost sa srpskim pravnim okvirom. To su učinili posmatranjem sednica Izborne komisije, postupka glasanja na odabranim biračkim mestima na dan izbora i obavljanjem razgovora sa pojedinim tužiocima. Podaci prikupljeni posmatranjem i razgovorima, kao i detaljna analiza pravnih dokumenata, čine osnovu ovog završnog izveštaja.

Kodeks ponašanja

Tokom čitavog procesa posmatranja izbora, posmatrači su se pridržavali Kodeksa ponašanja koji je razvio zajednički tim ODIHR-a i Misije OEBS-a u Srbiji za potrebe posmatranja izbora za savete 2015. godine. Kodeks ponašanja ističe četiri glavna načela: nepristrasnost, nemešanje, profesionalnost i poverljivost. Nepristrasnost je značila da posmatrači ne mogu da izraze mišljenje ili postupe na način koji naizgled ukazuje na njihovo lično uverenje ili pristrasnost u vezi sa određenim kandidatom, nizom postupaka ili procenom celokupnog procesa. Nemešanje je značilo da posmatrači ne mogu da odgovaraju na pitanja, fizički intervenišu ili dobrovoljno daju informacije kako bi ispravili nedostatke izbornog procesa na licu mesta. Posmatrači nisu smeli da daju bilo kakve javne izjave o izbornom procesu ili svoja zapažanja ili mišljenja o njemu. Ako bi se od njih zatražilo takvo mišljenje, procedura je nalagala da se pitanja proslede odeljenju za komunikacije Misije OEBS-a u Srbiji. Od posmatrača se zahtevalo da se ponašaju u skladu sa odgovarajućim profesionalnim standardima. Poverljivost je značila da se sva zapažanja, izvori i dobijene informacije ne dele ni sa kim osim sa onima koji su direktno uključeni u projekat dok se rezultati ne objave javno, kako bi se osigurao integritet procesa i podstakli ispitanici (kandidati, birači i drugi sagovornici) da slobodno dele svoje stavove i mišljenja bez straha od javnog obelodanjivanja.

Posmatranje izbora

Šesnaest posmatrača su pojedinačno raspoređeni na biračkim mestima širom Srbije, te su tako obuhvatili sva biračka mesta osim jednog – u Republičkom javnom tužilaštvu (RJT). Kako je bilo 16 posmatrača i 17 biračkih mesta, odlučeno je da se ne obuhvati RJT, jer je procenjeno da je tamo najmanja verovatnoća da dođe do nepravilnosti s obzirom na to da je na tom nivou učestvovao samo jedan kandidat. Posmatrači su bili dužni da ostanu na dodeljenom biračkom mestu tokom dana, da stignu pre zvaničnog početka i ostanu dok se ne završi proces sakupljanja i prebrojavanja glasova. Posmatrači su koristili unapred izrađene upitnike kao smernice za posmatranje i izveštavanje o najrelevantnijim i najvažnijim elementima, sve u skladu sa pravnim okvirom u Srbiji.

Intervjui

Pored posmatranja izbornog procesa za DVT, posmatrači su razgovarali sa određenim brojem birača i kandidata kako bi dobili detaljnije kvalitativne informacije o tome kako oni vide izborni proces, identifikovali sve izazove i dali predloge za reformu. Upitnici su unapred izrađeni kako bi se osiguralo da sadrže najrelevantnija pitanja i kako bi se prikupljanje podataka učinilo jednostavnijim. Uloženi su naponi da se intervjuiše što veći broj birača i kandidata s obzirom na relativno ograničene ljudske resurse.

Izveštavanje

Na osnovu odgovora na pitanja iz upitnika koji su korišćeni u procesu posmatranja izbora i intervjuisanja birača i kandidata, od posmatrača se zatim tražilo da sastave izveštaj o svojim opažanjima. Pojedinačni izveštaji pregledani su radi provere jasnoće i tačnosti i upoređeni sa izveštajima posmatrača sa drugih biračkih mesta, kao i javnim izveštajima o rezultatima izbora. Informacije je zatim analizirala i uredila Misija OEBS-a u Srbiji kako bi sačinila ovaj konačni izveštaj.

MEĐUNARODNI I REGIONALNI STANDARDI I PRIMERI DOBRE PRAKSE

Uvod

Region u kojem OEBS sprovodi svoje aktivnosti suočava se sa izazovima u vezi sa ulogom i funkcijom sudstva i tužilaštva. Nezavisnost i odgovornost vode efikasnosti ovih institucija. Pravilno funkcionisanje ovih institucija, u skladu sa podelom vlasti, od suštinske je važnosti za obezbeđivanje efikasnog pristupa pravdi i ostvarivanja prava pojedinca na pravično suđenje i delotvoran pravni lek. U državama članicama OEBS-a zastupljeniji su saveti sudstva, čije su nadležnosti raznolike, od administracije i upravljanja do značajnijih funkcija, uključujući izbor, disciplinske postupke, napredovanje i razrešenje sudija.⁸ Saveti tužilaca su noviji fenomen, a samim tim i manje zastupljen, koji je nastao tokom poslednjih deset do petnaest godina i uglavnom je prisutan u Jugoistočnoj Evropi.⁹

Kako ističe Venecijanska komisija, „ne postoji standardni model koji je demokratska zemlja dužna da sledi pri uspostavljanju svog Vrhovnog saveta sudstva sve dok je uloga takvog saveta da obezbedi pravilno funkcionisanje nezavisnog sudstva u okviru demokratske države“.¹⁰ Nasuprot tome, OEBS-ove/ODIHR-ove *Kijevske preporuke o nezavisnosti pravosuđa u Istočnoj Evropi, Južnom Kavkazu i Centralnoj Aziji* nameću manje obaveza.¹¹ Ove savete obično čini prosta većina članova iz redova sudija ili tužilaca, uz ostale predstavnike, koji se

⁸ Više informacija o razlikama u ulozima, funkciji i sastavu saveta sudstva širom Evrope pogledajte u Izveštaju Venecijanske komisije o imenovanju sudija (2007).

⁹ Specijalizovani tužilački saveti postoje, na primer, u Moldaviji, Crnoj Gori, Srbiji i Severnoj Makedoniji. Bosna i Hercegovina, Francuska, Italija i Turska imaju savete sudstva koji obuhvataju i sudije i tužioce. Pogledajte Izveštaj Venecijanske komisije o evropskim standardima u pogledu nezavisnosti pravosuđa, Deo II: Funkcija tužilaca (2010), fusnota 6.

¹⁰ Izveštaj o izboru nosilaca pravosudnih funkcija (CDL-AD (2007)028), stav 28, dostupan na [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-AD\(2007\)028.aspx](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/CDL-AD(2007)028.aspx) (poslednji put pristupljeno 11. decembra 2020. godine).

¹¹ Oni govore o „upotrebi nezavisnog/-ih tela“ i „slučajevima kad je ustanovljen savet sudstva...“ OEBS/ODIHR-2010.

često biraju iz akademske zajednice, advokatskih komora ili izvršne vlasti. Članove iz redova sudija i tužilaca obično biraju kolege kroz izborni postupak, kao što je to slučaj u Srbiji.

Iako trenutno ne postoje posebno utvrđeni međunarodni standardi o izbornom postupku za ove članove,¹² izbor takvih članova i ukupnu ulogu, sastav i funkciju takvih saveta uvek treba gledati kroz prizmu sudske nezavisnosti i odgovornosti kao važnog preduslova za ostvarivanje prava pojedinca na pravično suđenje¹³ i delotvoran pravni lek.

Međunarodni i regionalni primeri dobre prakse

Sudski i tužilački saveti mogu da budu instrument u promovisanju efikasnog funkcionisanja pravosuđa i tužilaštva, uključujući i poštovanje gore pomenutih načela. Kao i sudije i tužioci, i saveti moraju istovremeno biti i nezavisni i odgovorni. Uspostavljanje ove ravnoteže kroz definisanje uloge, sastava i funkcije saveta od suštinskog je značaja u demokratskom društvu kako bi se obezbedio efikasan pristup pravosudnom sistemu. Imajući u vidu da je moć upravljanja aktivnostima sudija i tužilaca poverena savetu, postupak imenovanja, odnosno izbora članova saveta izuzetno je značajan u promovisanju opšte delotvornosti ovih institucija.

Međunarodni i regionalni primeri dobre prakse: Veća tužilaca	
Uloga	<ul style="list-style-type: none"> Uloga veća tužilaca je da obezbedi samostalnost i/ili nezavisnost tužilaca i tužilaštva.
Sastav	<ul style="list-style-type: none"> Savete tužilaca ne treba da čine samo tužioci. Nije preporučljivo da ministar pravde bude član saveta, ali je opravdano da ministarstvo ima svog predstavnika u savetu.¹⁴ Preporučljivo je da istaknuti pravници budu među članovima saveta. U savetu moraju da budu zastupljeni tužioci svih stepena.
Funkcija i ovlašćenja	<ul style="list-style-type: none"> Tužilački savet treba da nadgleda tužilačke aktivnosti u skladu sa načelom zakonitosti. Kada se radi o izboru i razrešenju tužilaca, idealno bi bilo da se tim dužnostima bavi tužilački savet, a ne Parlament. Rad veća treba da bude javan i transparentan a to se može ostvariti kroz redovne, javno dostupne izveštaje o radu.
Izbor/imenovanje članova veća	<ul style="list-style-type: none"> Kada je to moguće, članove tužilačkog saveta treba da biraju njihove kolege. Ostale članove bira Parlament na osnovu objektivnih kvalifikacija, kvalifikovanom većinom. Parlament ne sme da ima odlučujuću ulogu u izboru članova saveta.

¹²Pogledajte Kompilaciju mišljenja i izveštaja Venecijanske komisije o tužiocima dostupnu na [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2015\)009-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2015)009-e) (poslednji put pristupljeno 11. decembra 2020. godine).

¹³ Dodatne informacije o pravu na pravično suđenje potražite u dokumentu OSCE/ODIHR Legal Digest of International Fair Trial Rights (2012) koji je dostupan na <http://www.osce.org/odihr/94214>.

¹⁴ Mišljenje Venecijanske komisije iz 2014. godine o Crnoj Gori, kako je zabeleženo u njenoj Kompilaciji o tužiocima, str. 48: „nije mudro postaviti Ministra pravde za člana, ali je opravdano da zvaničnik tog ministarstva učestvuje u radu tela.”

Izbori za članove sudskih i tužilačkih saveta iz redova sudija i tužilaca

Kao što je već istaknuto, ne postoje izričiti međunarodni ili regionalni evropski standardi u vezi sa sudskim i tužilačkim savetima, pa samim tim ni specifične metodologije ili tehnički zahtevi za izbor članova takvih saveta i veća iz redova sudija i tužilaca. Postupci za izbor tužilaca u tužilačke savete još su slabije razvijeni nego što je slučaj sa savetima sudstva.

Bez obzira na nedostatak standarda koji se odnose na izbor članova saveta od strane sudija i tužilaca, posmatrano u širem kontekstu, načela kojima bi se trebalo voditi prilikom pronalaženja pravog modela za svaku pojedinu zemlju i nacionalni kontekst su: transparentnost, pravičnost, nezavisnost, zakonitost i podela vlasti.

PRAVNI OKVIR KOJI REGULIŠE IZBOR ČLANOVA DRŽAVNOG VEĆA TUŽILACA (DVT) REPUBLIKE SRBIJE

Ustavni i zakonski okvir

Ustavni i pravni okvir DVT utvrđen je Ustavom Republike Srbije¹⁵ i Zakonom o Državnom veću tužilaca („Zakon o DVT“).¹⁶ Član 164 Ustava Republike Srbije definiše sastav DVT. Veće se sastoji od jedanaest članova, od kojih su tri članovi po službenoj dužnosti (ministar pravde, predsednik Odbora za pravosuđe, državnu upravu i lokalnu samoupravu Narodne Skupštine Republike i republički javni tužilac), dok se preostalih osam bira na petogodišnji mandat.

Šest od osam izbornih članova bira se iz redova javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca. Njih bira Narodna skupština na predlog DVT na osnovu liste izabranih kandidata. Preostala dva člana su profesor pravnog fakulteta i advokat, a kandiduju se u posebnim postupcima.¹⁷ Ovih osam članova biraju se na period od pet godina i mogu se ponovo birati na istu funkciju, ali ne uzastopno.¹⁸

Tokom mandata, zamenik javnog tužioca koji funkciju obavlja u DVT može biti oslobođen vršenja funkcije zamenika tužioca odlukom DVT. Ne postoje odredbe koje omogućavaju javnim tužiocima da budu oslobođeni vršenja funkcije tužioca. Svi članovi veća primaju naknadu za svoj rad, ali iznos i način izračunavanja varira, uz razliku između zamenika javnog tužioca i ostalih članova.¹⁹

Izborni postupak

DVT sprovodi i nadgleda postupak izbora svojih članova iz reda tužilaca. Zakon o DVT, Pravilnik o radu Izborne komisije („Pravilnik o radu“)²⁰ i podzakonski akti DVT i njegove Izborne komisije („podzakonski akti“)²¹ uređuju izborni postupak za tužioce.

¹⁵ Ustav Republike Srbije („Službeni glasnik Republike Srbije”, br. 98/2006).

¹⁶ Zakon o Državnom veću tužilaca („Službeni glasnik Republike Srbije”, br. 116/2008, 101/2010, 88/2011 i 106/2015).

¹⁷ *Ibidem*, član 20.

¹⁸ *Ibidem*, član 12, stavovi 1 i 2.

¹⁹ *Ibidem*, članovi 10 i 11, stav 2.

²⁰ Pravilnik o radu Izborne komisije („Službeni glasnik Republike Srbije”, br. 59/2010 i 2/2011).

²¹ Ovi dokumenti mogu se naći na veb-stranici DVT: <http://www.dvt.jt.rs/izborna-komisija-drzavnog-vec-a-tuzilaca.html>.

Postupak predlaganja kandidata ima nekoliko faza. Počinje kada predsednik DVT, najmanje šest meseci pre isteka mandata izbornih članova, donese odluku da otpočne postupak predlaganja kandidata za izborne članove. Ova odluka objavljuje se u Službenom glasniku Republike Srbije.²²

Izborna komisija (IK), kao stalno radno telo DVT, zadužena je za organizaciju izbora.²³ U pripremi za dan izbora, IK nadgleda spisak birača, određuje broj biračkih mesta i njihove lokacije, imenuje članove izbornih odbora, obezbeđuje izborni materijal i preduzima sve druge zadatke neophodne za organizaciju izbora.²⁴ IK određuje plan aktivnosti i vremenski okvir za sve izborne aktivnosti. Odluka IK deli se sa javnim tužiocima, koji su dužni da osiguraju da svi zamenici tužioca u njihovim tužilaštvima budu upoznati sa njenim sadržajem.²⁵ Tužiocima obično podele odštampani plan aktivnosti svim zamenicima u svom tužilaštvu.

Postupak sticanja statusa kandidata

U DVT su zastupljeni tužiocima iz svih vrsta i stepena tužilaštava.²⁶ Izborne članove DVT čine:

1. jedan član iz Republičkog javnog tužilaštva,
2. jedan član iz apelacionih tužilaštava, Tužilaštva za ratne zločine i Tužilaštva za organizovani kriminal,
3. jedan član iz viših tužilaštava,
4. dva člana iz osnovnih tužilaštava i
5. jedan član sa teritorije autonomnih pokrajina.

Prilikom glasanja, birač mora da glasa za jednog kandidata u skladu sa vrstom i stepenom tužilaštva u kojem obavlja svoju funkciju.²⁷ To znači, na primer, da dvanaest ljudi u Republičkom javnom tužilaštvu bira jednog člana, a približno 320 osnovnih tužilaca dva člana. Tužiocima koji obavljaju svoju funkciju u tužilaštvu u autonomnoj pokrajini glasaju za dva kandidata: jednog iz iste vrste i stepena kao što je tužilaštvo u kojem rade, a drugog sa liste kandidata za tužioce iz autonomne pokrajine. Treba napomenuti da su samo pokrajine teritorijalno zastupljene u DVT, dok ostali delovi zemlje nisu.

Da bi mogao da glasa i kandiduje se, tužilac mora da bude na stalnoj funkciji. Ovaj uslov isključuje zamenike javnih tužilaca koji su izabrani na inicijalni period od tri godine.²⁸

Tužiocima koji žele da učestvuju na izborima mogu da steknu status kandidata na jedan od tri načina. Zamenici javnih tužilaca iz Republičkog tužilaštva, kao i tužiocima i zamenici tužioca iz tužilaštava za ratne zločine i organizovani kriminal, postaju kandidati samo prijavljivanjem.²⁹ Sve ostale tužioce može da predloži kolegijum jednog ili više tužilaštava ili ih može podržati

²² Zakon o DVT, član 21, stavovi 1 i 2.

²³ *Ibidem*, član 25.

²⁴ *Ibidem*, član 27-31.

²⁵ *Ibidem*, član 27.

²⁶ Član 22 Zakona o DVT utvrđuje strukturu zastupljenosti.

²⁷ Ovo pitanje je bilo predmet rasprava. Naime, Zakon o DVT predviđa da se dva člana biraju sa osnovnog nivoa, ali ne pruža nikakve detalje o načinu na koji se biraju. Poslovník o radu Izborne komisije precizira da se glasanje vrši zaokruživanjem jednog kandidata, što znači da na osnovnom nivou tužiocima takođe glasaju za jednog kandidata (biraju se dva sa najviše glasova). Međutim, postoje stavovi da, s obzirom na to da tužiocima na osnovnom nivou imaju pravo da biraju dva člana, svi treba da glasaju za dva kandidata. Ustavnom sudu podneta je inicijativa za ocenu zakonitosti takve odredbe Poslovníka IK, ali Ustavni sud do izbora nije doneo odluku o tom pitanju.

²⁸ Zakon o DVT, član 23, stav 1 i član 24, stav 3. Ovo je takođe osporeno pred Ustavnim sudom, ali je inicijativa odbačena.

²⁹ *Ibidem*, član 23, stav 3.

najmanje 15 tužilaca. Podršku za kandidaturu može da pruži samo tužilaštvo iste vrste i stepena. Ne postoji ograničenje broja kandidata koje tužilac može podržati. Jedan kolegijum može da podrži samo jednog kandidata, ali jedan kandidat može da dobije podršku više kolegijuma. Tužioci glasaju u tajnosti tokom sednica kolegijuma za kandidata kojeg žele da podrže.³⁰

Ne postoje pravila o tome da li ista osoba može biti kandidat svog stepena i vrste tužilaštva i kandidat za autonomnu pokrajinu na istim izborima.

Pravni okvir ne precizira način na koji se postupa sa zajedničkim predlozima više kolegijuma. Da bi kolegijum mogao da glasa za nekog kandidata, neophodna je njegova ili njena saglasnost. Međutim, ne postoje pravila o tome kada i kako kolegijumi jednog ili više tužilaštava treba da dobiju saglasnost tužioca kojeg žele da predlože.

Kampanja

Predstavljanje kandidata i njihovih programa regulisano je Pravilima o predstavljanju kandidata u postupku predlaganja kandidata za izborne članove DVT³¹ („Pravila o predstavljanju“) koje je usvojila IK. Ne postoje detaljna pravila u vezi sa aktivnostima kampanje. Pravila o predstavljanju propisuju da IK mora da se odnosi prema kandidatima ravnopravno i bez ikakve diskriminacije, kao i da dostavi njihove biografije i programe rada svim tužilaštvima i objavi ove dokumente na svojoj veb-stranici. Javni tužilac je dužan da ove programe stavi na raspolaganje svim potencijalnim biračima u okviru svog tužilaštva. Javni tužioci moraju da omoguće kandidatima da javno iznesu svoje ideje, ali ne postoje pravila koja regulišu da li se kandidatima može odobriti odsustvo sa posla radi toga.

Svi kandidati su dužni da poštuju prava drugih kandidata i da se uzdrže od otkrivanja bilo kakvih neprimerenih i uvredljivih činjenica u vezi sa karakterom ili profesionalnim dostojanstvom drugog kandidata.³²

Izborni dan

Izbori se održavaju na utvrđenim biračkim mestima u javnim tužilaštvima. Svako biračko mesto ima tročlani birački odbor (BO) koji čine zamenici tužilaca koji nisu kandidati na izborima. Glavne dužnosti obuhvataju uspostavljanje, nadgledanje i održavanje tajnosti i zakonitosti glasanja na svakom biračkom mestu.

BO u apelacionim tužilaštvima imaju još tri člana zadužena za glasanje koje se sprovodi van biračkih mesta. Ovaj prošireni sastav odgovoran je za sva tužilaštva na svojoj teritoriji. Birači koji ne mogu da dođu do biračkog mesta na dan izbora mogu da glasaju van biračkog mesta ako unapred obaveste BO o tome. U ovom slučaju, prošireni sastav biračkog odbora nadležnog apelacionog javnog tužilaštva posećuje birača na drugom mestu.³³

Da bi mogao da glasa, tužilac mora da bude upisan u birački spisak. Birački spiskovi vode se za svako tužilaštvo pojedinačno. IK je odgovorna za održavanje tačnosti spiskova. Birački

³⁰ *Ibidem*, stav 4.

³¹ Odluka br. A 268/20 od 2. oktobra 2020.

³² *Ibidem*, član 2.

³³ Pravilnik o radu Izborne komisije, član 30.

spisak se zatvara 15 dana pre izbora³⁴ i tada se određuje broj birača sa pravom glasa za svako tužilaštvo.³⁵

Pravilnik o radu Izborne komisije detaljnije uređuje izborni dan.³⁶

Postupak po pravnim lekovima

Birači i kandidati imaju pravo da podnesu prigovor IK u slučaju navodne povrede njihovih glasačkih prava ili drugih nepravilnosti u postupku predlaganja kandidata ili izbornom postupku. Prigovor se mora podneti u roku od 24 sata od trenutka kada je došlo do navodne povrede.³⁷ IK odlučuje o prigovoru u roku od 48 sati. Ako se u tom roku ne donese odluka, smatra se da je prigovor usvojen. U suprotnom, IK može da odbije ili da usvoji prigovor. Ako se prigovor usvoji, osporena izborna radnja mora se ponoviti u roku od deset dana.³⁸ Odluka IK je konačna, ali se može osporiti pred Upravnim sudom u roku od 48 sati od prijema odluke. Ako Upravni sud poništi osporene izborne radnje, izbori se moraju ponoviti u roku od deset dana.³⁹ Međutim, ne postoji krajnji rok kada Upravni sud mora doneti odluku.

Posmatranje izbora

Predstavnici profesionalnih udruženja, nevladinih organizacija i međunarodnih organizacija imaju pravo da posmatraju izbore, osiguravajući na taj način transparentnost i kontrolu.⁴⁰ IK može odobriti pristup biračkim mestima i izbornom procesu uopšte na zahtev koji zainteresovana strana podnese najmanje tri dana pre izbora.

Izbor izbornih članova DVT od strane Narodne skupštine Srbije

Imena kandidata za DVT izabranih iz reda tužilaca moraju se dostaviti na razmatranje Narodnoj skupštini Republike Srbije najmanje 90 dana pre isteka mandata izbornih članova koji obavljaju tu funkciju.⁴¹ Međutim, Zakon o DVT ne predviđa rokove za odlučivanje u Parlamentu. Pre nego što se o predloženim članovima glasa na plenarnoj sednici, imena razmatra nadležni odbor Narodne skupštine. Član parlamenta može da ospori određenog tužioca koji je predložen kao kandidat. Na plenarnom zasedanju, poslanici glasaju o svakom spornom tužiocu odvojeno, ali ne mogu da predlože drugog kandidata. S obzirom na to da DVT predlaže po jednog tužioca za svako mesto, Narodna skupština nije u mogućnosti da bira između nekoliko opcija. Ni Zakon o DVT ni Poslovnik o radu Narodne skupštine ne regulišu posledice takvog ishoda. Za nesporne kandidate poslanici glasaju zajedno.⁴²

³⁴ *Ibidem*, član 19, stav 5.

³⁵ Odluka br. A 268/20 Izborne komisije od 28. oktobra 2020. godine o konačnom biračkom spisku kojim se utvrđuje ukupan broj birača (629). U skladu sa svojim ovlašćenjima, Izborna komisija je do decembra utvrdila broj i lokaciju biračkih mesta (ukupno 17), Odlukom br. A 268/20, od 22. oktobra 2020. godine, i donela odluku o objavljivanju ukupnog broja birača u svim tužilaštvima u Republici Srbiji i odluku o ukupnom broju glasačkih listića (Odluka br. A 268/20 Izborne komisije od 28. oktobra 2020. godine).

³⁶ Detaljne informacije pogledajte u Izveštaju o izborima 2015. godine.

³⁷ Pravilnik o radu Izborne komisije, član 37.

³⁸ *Ibidem*, član 38, stav 1-3.

³⁹ *Ibidem*, član 38, stav 4 i član 39.

⁴⁰ Odluka br. A 268/20 od 2. oktobra 2020.

⁴¹ Zakon o DVT, član 21, stav 4. Mandat tužilaca koji trenutno obavljaju svoju funkciju ističe 5. aprila 2021. godine.

⁴² Poslovnik Narodne skupštine („Službeni glasnik Republike Srbije”, br. 20/2012), član 201.

IZBORI ZA DVT 2020. GODINE

U ovom odeljku će biti predstavljeni najvažniji zaključci koji se odnose na postupak predlaganja i izbora kandidata za DVT. Svi izborni rokovi su poštovani u izbornom postupku. Prvog oktobra 2020. godine, šest meseci pre isteka mandata izbornih članova veća, predsednik DVT doneo je odluku o započinjanju postupka predlaganja kandidata čime je pokrenuo izborni proces.⁴³

Intervjui

Misija OEBS-a i YUCOM intervjuisali su 109 javnih tužilaca i njihovih zamenika iz 34 različita javna tužilaštva.

Većina ispitanika izrazila je interesovanje za izbore za DVT, što je slično zaključcima iz prethodnog izveštaja,⁴⁴ a 87% ispitanika je smatralo da su izbori važni. Dok su se neki ispitanici uzdržali od odgovora na ovo pitanje, drugi su otvoreno izrazili nezadovoljstvo radom postojećeg DVT i situacijom u pravosuđu, navodeći da izbori neće ništa promeniti zbog snažnog uticaja izvršne vlasti na tužilaštvo.

Oni koji podržavaju izborni proces i rad DVT istakli su da bi DVT trebalo da, u okviru svog mandata, radi na poboljšanju ljudskih i materijalnih resursa u javnim tužilaštvima i položaju tužilačke profesije u društvu, kao dva glavna pitanja kojima je potrebna reforma.

Bilo je manje kandidata nego na prethodnim izborima. Samo 36% tužilaštava je predložilo kandidata. Većina intervjuisanih izjavila je da njihovo tužilaštvo nije predložilo kandidate zbog nezainteresovanosti tužilaca za izbore (36%). Drugi su smatrali da samo kandidati iz Beograda imaju šanse za izbor, što je zabeleženo i u prethodnom izveštaju.⁴⁵

Intervjui su pokazali ograničeno znanje o ulozi i nadležnostima DVT, jer je samo 40% ispitanika upoznato sa ulogom DVT odnosno nekom od njegovih nadležnosti. Većina ispitanika je dala uopštene odgovore, navodeći, između ostalog, da je uloga DVT da bira i štiti interese tužilaca i poboljša njihov položaj.

Postupak sticanja statusa kandidata

Jedna od preporuka u Izveštaju o izborima 2015. bila je izmena pravnog okvira kako bi se sprovođenje sednica kolegijuma o podršci kandidatima učinilo obaveznim, jer bi se na taj način svi tužioci više uključili u postupak. U međuvremenu nije došlo do takvih izmena, te su na ovim izborima sednice kolegijuma održane samo u 37,5% od 32 tužilaštva u kojima su posmatrači obavili intervju, dok 62,5% tužilaštava nije održalo sednice kolegijuma. U nekim slučajevima ispitanici su odgovorili da su se održavali neformalni sastanci umesto sednica kolegijuma. Sednice kolegijuma sazivaju nadležni tužioci i ostaje nejasno zašto ih većina

⁴³ Odluka br. A 268/20 od 1. oktobra 2020. godine Izborni postupak za članove DVT pokrenut je odlukom predsednika DVT od 1. oktobra 2020. godine, u roku od šest meseci pre isteka mandata izbornih članova, koji je određen Zakonom o DVT. Odlukom Izborne komisije utvrđeni su rokovi za sprovođenje izbornog procesa, uključujući datum izbora, 12. novembra. Takođe je predviđen rok za dostavljanje kandidatura, ličnih i predloženih od strane kolegijuma tužilaca (16. oktobar), krajnji rok za dostavljanje konačne izborne liste (24. oktobar), zatvaranje biračkih spiskova (28. oktobar), završetak zvaničnog izvoda iz biračkog spiska (29. oktobar), određivanje biračkih mesta (29. oktobar), formiranje biračkih odbora (29. oktobar), javno obaveštenje o datumu i vremenu održavanja izbora (2. novembar), dostavljanje izbornog materijala (9. novembar), otvaranje biračkih mesta (12. novembar 08.00–13.00 h), dostavljanje izbornog materijala sa biračkih mesta (12. novembar 22.00 h) i proglašenje izbornih rezultata (najkasnije do 11.00, 14. novembra).

⁴⁴ Pogledajte [Izveštaj o izborima 2015. godine](#), str. 22.

⁴⁵ *Ibid.*

tužilaštava nije održala. Na prethodnim izborima 68% javnih tužilaštava održalo je sednice kolegijuma za davanje podrške kandidatu.

Na većini sednica kolegijuma (97%) tužioci su glasali samo za jednog kandidata. Ispitanici iz pet od dvanaest⁴⁶ tužilaštava u kojima su održane sednice kolegijuma izjavili su da je tajnost glasanja bila obezbeđena, a iz jednog da nije, dok su se ispitanici iz šest tužilaštava uzdržali od odgovora na pitanje.

Ukupna većina (77%) intervjuisanih tužilaca izjavila je da je na sednicama kolegijuma obavještena o pravilima izbornog procesa, dok su ostali napomenuli da su se sa pravilima upoznali uglavnom zato što su objavljena na veb-stranici DVT. Na pitanje „Da li ste unapred pozvani da predložite kandidate?“, polovina ispitanika je dala pozitivan, a polovina negativan odgovor.

Od 14 kandidata koji su se kandidovali za izbore, jedan kandidat se povukao iz ličnih razloga nakon što je IK potvrdila njegovu kandidaturu, pa je konačna lista koju je IK potvrdila obuhvatala 13 kandidata. Bilo je pet ženskih i osam muških kandidata. Od šest izabranih kandidata, četiri su bili muškarci a dva žene. Četiri izabrana kandidata bila su iz Beograda a dva iz Novog Sada.

Broj kandidata pokazuje značajan pad u poređenju sa 31 prihvaćenom kandidaturom za izbore 2015. godine.⁴⁷

Kada su u pitanju karakteristike ili kvalifikacije koje bi trebalo da poseduje idealan kandidat za izbore, većina ispitanika bila je mišljenja da bi to trebalo da bude osoba koja ima integritet, koja je nezavisna i otporna na pritiske i koja ima znanje o radu tužioca.

Kampanja

Dvanaest od 13 kandidata dostavilo je svoje biografije i izborni program IK, koja ih je objavila na svojoj veb-stranici. U smislu kvaliteta predstavljenih informacija došlo je do značajnog napretka u odnosu na izbore 2015. godine. Dok su 2015. godine to uglavnom bile lične biografije, ovaj put se u njima više govorilo o ciljevima kandidata ukoliko postanu članovi DVT. Četiri od 12 kandidata takođe su predstavili svoje programe putem YOUTUBE kanala Udruženja javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije,⁴⁸ a linkovi do kanala objavljeni su na veb-stranici IK.

Ogromna većina ispitanika (99%) bila je upoznata sa najmanje jednim kandidatom i njegovim ili njenim programom putem ličnih prezentacija, a 27% njih i putem elektronskih sredstava (putem e-pošte, veb-stranice DVT, kanala YOUTUBE). Ovo je u skladu sa preporukama OEBS-a⁴⁹ kojima se naglašava da je važno da kandidati budu u mogućnosti da svoje programe predstave široj stručnoj javnosti, jer je to u interesu ne samo kandidata, već i birača i same institucije. Međutim, nije došlo do poboljšanja kad je u pitanju implementacija mera koje je predložio OEBS, kao što su plaćeno odsustvo, naknada putnih troškova i slično, što bi pomoglo kandidatima da podignu svest o svojim programima i objasne kako će služiti svojim kolegama

46 Ovi podaci odnose se na tužilaštva u kojima su obavljeni intervjui.

47 Pogledajte [Izveštaj o izborima 2015. godine](#), str. 24.

48 Pogledajte <https://youtu.be/MWujaMDSZCw> (Branislava Vučković), https://youtu.be/_13-1f13Acg (Lidija Komlen Nikolić), <https://www.youtube.com/watch?v=sOMS59I7l-Y&feature=youtu.be> (Aleksandar Radosavljević) i https://www.youtube.com/watch?v=GPY4ktQIow&feature=emb_logo (Predrag Milovanović).

49 Pogledajte [Izveštaj o izborima 2015. godine](#), str. 24.

u DVT. S druge strane, poboljšanje načina predstavljanja kandidata biračima putem internet platformi pomoglo bi da se kandidati izjednače, jer na taj način kandidati sa velikim opterećenjem poslom, koji imaju manje vremena za putovanja i predstavljanje programa, ne bi bili u nepovoljnijem položaju.

Nijedan od intervjuisanih kandidata nije izjavio da su tražili slobodne dane za prezentacije, a sami su pokrivali troškove putovanja. Iako je kratak vremenski okvir kampanje, koji kandidatima ne pruža dovoljno vremena za putovanje i predstavljanje svojih programa, već istaknut kao problem na izborima 2015. godine (koji su trajali 32 dana), na ovogodišnjim izborima kampanja je bila još kraća – samo 20 dana. Na ovo su Izornoj komisiji ukazali neki kandidati.⁵⁰

Izborni programi koje su kandidati predstavili pokazuju da samostalnost tužilaštva nije visoko na listi prioriteta, već su to više tehnička pitanja. Kandidati su se uglavnom zalagali za: povećanje broja zamenika tužilaca, povećanje njihovih plata i uvođenje plana prevremene penzije, zapošljavanje pomoćnog osoblja, poboljšanje uslova rada i bolje planiranje budžeta.⁵¹ Neki kandidati sugerišu da bi sredstva prikupljena odlaganjem krivičnog gonjenja mogla da postanu deo budžeta javnih tužilaštava i na taj način popune prazninu u finansiranju javnih tužilaštava, kao i da motivišu zamenike javnih tužilaca da rade više.⁵²

Udruženje sudija i tužilaca Srbije izrazilo je svoju zabrinutost u dnevnom listu Kurir što tužioci izabrani na period od tri godine nemaju pravo glasa. Oni su se u članku zalagali za uvođenje postupka opoziva za izabrane tužioce ako se ne budu držali svog programa ili svojih obećanja datih u njemu ili ako budu radili u svom ličnom interesu ili interesu trećih lica.⁵³

Program jednog kandidata bio je usmeren protiv NVO. Njegova je tvrdnja bila da je tužilaštvo kao organizacija omogućilo nevladinim organizacijama da se kroz kritiku tužilaštva javno predstave kao branioci ljudskih prava. Prema njegovom mišljenju, odbrana prava građana treba da bude zadatak tužilaštva, a NVO bi trebalo da ostanu u okviru svojih parametara – što bi očigledno trebalo da isključi kritiku javne službe.⁵⁴

U saopštenju za štampu⁵⁵ od 23. oktobra 2020. godine, Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije je obavestilo javnost o pokušajima uticaja na izbornu volju, navodeći da je dobilo informaciju da su republički javni tužilac i državni sekretar Ministarstva pravde umešani u kampanju od vrata do vrata za određene kandidate.

Na pitanje da li su čuli za slučajeve da su birači dobili sugestije da glasaju za određene kandidate, većina ispitanika je odgovorila negativno (90%). Oni koji su odgovorili pozitivno tvrdili su da nisu imali nikakvo znanje iz prve ruke, ali da su za to saznali putem medija, saopštenja za javnost Udruženja javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije ili od drugih birača. Dva ispitanika su smatrala da je lobiranje od strane kandidata i onih koji ih podržavaju uobičajen deo izbornog procesa.

⁵⁰ Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije je u pismu IK izrazio zabrinutost zbog kratkog vremenskog okvira. Pogledajte: <https://uts.org.rs/press-centar/saopstenja-za-javnost/1706-saopstenje-za-javnost-izbor-dvt>.

⁵¹ Svi programi dostupni su na veb-stranici IK: <http://www.dvt.jt.rs/izborna-komisija/>.

⁵² Pogledajte: <http://www.dvt.jt.rs/wp-content/uploads/2016/05/Boris-Pavlovic-1.pdf>.

⁵³ Pogledajte: <https://www.kurir.rs/vesti/drustvo/3533889/udruzenje-sudija-i-tuzilaca-srbije-apelujemo-na-jedinstvo-struke-uoci-izbora>.

⁵⁴ Pogledajte: <http://www.dvt.jt.rs/wp-content/uploads/2016/05/Lazar-Lazovic-2.pdf>.

⁵⁵ Pogledajte: <https://uts.org.rs/press-centar/saopstenja-za-javnost/1706-saopstenje-za-javnost-izbor-dvt>.

S druge strane, 12% ispitanika veruje da su određeni kandidati imali povlašćen tretman. Iako neki ograničavaju svoje odgovore navodeći samo da su čuli glasine, drugi veruju da takav povlašćen tretman potiče iz činjenice da su neki kandidati dobili podršku od Ministarstva pravde, a drugi od Udruženja javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, što je, po njihovom mišljenju, obeshrabilo druge tužioce da učestvuju u procesu.

Rad izborne komisije i prigovori

IK je potvrdila izborne liste i utvrdila ukupan broj biračkih mesta do 22. oktobra 2020.

U saopštenju za štampu objavljenom istog dana, IK je obavestila javnost da nisu podneti prigovori na neregularnost izbora u postupku sticanja statusa kandidata, niti je bilo koji javni tužilac Komisiji dostavio verodostojne dokaze o pokušajima uticaja na izbornu volju javnih tužilaca i poslanika u Srbiji, kao odgovor na pisma i javna saopštenja Udruženja javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije.⁵⁶

IK je pozvala sve učesnike izbora za DVT, a posebno kandidate, da se uzdrže od neosnovanih tvrdnji radi postizanja ličnih, a ne profesionalnih ciljeva.⁵⁷

Podneta su tri prigovora IK, i to 22, 23. i 26. oktobra 2020. godine. Prvi prigovor odnosio se na dva incidenta u Tužilaštvu za ratne zločine koji su navodno ukazivali na obrazac pristrasnosti prema kandidatu.⁵⁸ IK je odlučila da je prigovor osnovan i naložila tužiocu za ratne zločine da kandidatu obezbedi prostor za predstavljanje svoje kandidature.

Drugi i treći prigovor bili su zahtevi da se osigura tajnost glasanja na biračkim mestima sa malim brojem birača tako što će se spojiti više biračkih mesta. IK je odbila oba prigovora kao neosnovane 2. novembra 2020. godine.

Izborni dan

Izbori su održani 12. novembra 2020. godine od 8.00 do 13.00 sati na 17 biračkih mesta (četiri u Beogradu, tri u Novom Sadu, tri u Kragujevcu, tri u Nišu i po jedno u Požarevcu, Valjevu, Užicu i Kraljevu). S obzirom na to da je bilo 16 posmatrača, oni su bili prisutni na 16 od 17 biračkih mesta. Odlučeno je da posmatrači ne budu prisutni na biračkom mestu u Republičkom javnom tužilaštvu, jer je tu bila najmanja verovatnoća da dođe do bilo kakve nepravilnosti s obzirom na učešće samo jednog kandidata. Za šest izbornih članova DVT glasalo je 629 tužilaca iz 90 javnih tužilaštava. Glasanje je izvršeno zaokruživanjem samo jednog kandidata na glasačkom listiću.

Prema informacijama koje su prikupili posmatrači, 12 biračkih mesta otvorilo se u 8 časova0. Tri biračka mesta otvorila su se sa zakašnjenjem od nekoliko minuta,⁵⁹ a u jednom slučaju

⁵⁶ Pogledajte: <https://www.dvt.jt.rs/izborna-komisija/>.

⁵⁷ Pogledajte: Saopštenje za javnost Izborne komisije Državnog veća tužilaca od 22. oktobra 2020. godine, dostupno na <http://www.dvt.jt.rs/wp-content/uploads/2020/10/Saopstenje-IK-DVT-221020-nacrt-1.doc>.

⁵⁸ Kandidatkinja je tvrdila da ju je tužilac za ratne zločine ometao u prikupljanju potpisa podrške za kandidaturu. Rečeno joj je da ispred Tužilaštva za ratne zločine sačeka dozvolu za ulazak u zgradu, uprkos činjenici da je ona zamenica apelacionog javnog tužioca, i da joj kao takvoj nije potrebna dozvola za ulazak. Pored toga, nikada nije dobila odgovor od TRZ na iskazanu nameru da svoj program predstavi u prostorijama Tužilaštva za ratne zločine.

⁵⁹ U dva slučaja bilo je teškoća sa zapečaćivanjem glasačkih kutija.

biračko mesto se otvorilo u 9 časova.⁶⁰ Nisu uočene nepravilnosti u vezi sa glasačkim kutijama ili paravanima.

Imena i brojevi biračkih mesta bili su istaknuti na biračkom mestu, zajedno sa listama kandidata. Međutim, na četiri mesta nisu istaknuta rešeja o određivanju biračkog mesta, odnosno rešenja o imenovanju biračkog odbora.

Pre glasanja je, bez izuzetka, izvršena provera glasačke kutije a kontrolni listić popunjen na način propisan Uputstvom o sprovođenju postupka predlaganja kandidata za izborne članove DVT koje je donela Izborna komisija. Zatim je ubačen u glasačku kutiju, što je svojim prisustvom potvrdio prvi birač koji se pojavio na biračkom mestu. Svi glasački listići imali su isti sadržaj napisan na svim jezicima manjina u službenoj upotrebi u Srbiji, bez obzira na to da li je taj jezik bio u službenoj upotrebi na određenom biračkom mestu, što je dovelo do zabune kod nekih birača i pitanja kako glasati – da li je bilo potrebno zaokružiti ime samo na spisku na jednom jeziku.

Dosledne provere identiteta birača izvršene su na četiri biračka mesta, dok su na tri biračka mesta napravljeni izuzeci za birače ako su ih članovi BO lično poznavali. Na devet biračkih mesta uopšte nisu izvršene provere identiteta, ali su birači bili poznati članovima BO.

Bez izuzetaka, svim tužiocima koji su bili prisutni na biračkim mestima do vremena zatvaranja bilo je dozvoljeno da glasaju.

Ni na jednom biračkom mestu nije došlo do narušavanja reda niti je bilo prekida tokom glasanja. Neka biračka mesta su se zatvorila rano, iako zakon to izričito zabranjuje, jer je bilo očigledno da su svi tužiocima već glasali i da nije bilo potrebno držati ih otvorenima do 13 časova. Većina biračkih mesta (13 od 16) zatvorena su u 13 časova. Tokom prebrojavanja glasova na 15 biračkih mesta prvo je proveren kontrolni listić u glasačkoj kutiji. U jednom slučaju, kontrolni listić je proveren nakon prebrojavanja glasova. Utvrđen je broj neiskorišćenih glasačkih listića i oni su izdvojeni u posebne koverte sa odgovarajućim oznakama i zapečaćeni. Zatim je utvrđen broj birača. Važeći glasački listići odvojeni su od nevažećih, a materijal za glasanje predat je IK. Birački odbori sa svih 16 biračkih mesta predali su IK svoj zapisnik sa sažetkom rezultata u skladu sa članom 35 Pravilnika o radu IK.

Postupak po pravnim lekovima

Nije bilo prigovora u vezi sa postupkom glasanja niti objavljenim rezultatima glasanja.

Opšti utisci birača

Prema rezultatima ankete koju su sprovedeli posmatrači, opšti utisak ispitanika bio je da je izborni proces bio jasan, transparentan i dobro organizovan. Međutim, ispitanici u anketi ukazali su na nekoliko nedostataka u procesu, poput kratkog trajanja kampanje.

Određeni broj ispitanika je predložio da svi zamenici tužioca, bez obzira na to da li su prvi put izabrani na funkciju ili su izabrani za trajno obavljanje funkcije, dobiju pravo da glasaju na izborima i da glasaju za kandidate iz javnih tužilaštava različitog stepena.

⁶⁰ Jedan od članova biračkog odbora kasnio je i morao ga je zameniti njegov zamenik.

Neki su sugerisali da izbori za članove DVT treba da uzmu u obzir geografsku zastupljenost. Očigledno je bilo i nezadovoljstvo nedovoljnom zastupljenošću tužilaca van Beograda. Značajan broj ispitanika istakao je da nisu aktivno pratili izborni proces i da nisu stekli mišljenje ili imali bilo kakve sugestije.

Uglavnom su isti problemi istaknuti i na prethodnim izborima.

Medijska pokrivenost

Izbori za DVT su bili zastupljeni kao tema u medijima,⁶¹ te je ukupno objavljeno 29 članaka počev od 19. septembra 2020. godine. Članci su objavljeni u raznim medijima, uključujući javne emitere, dnevne novine, tabloide i veb-stranice za proveru činjenica. Imajući u vidu da su izbori za DVT zanimljiviji pravnicima nego široj javnosti, medijska pokrivenost ovog događaja ohrabruje. Iako je 14 od 29 članaka pružalo samo uopštene informacije o izborima i njihovom ishodu, veći deo medijske pažnje izazvan je nakon saopštenja za javnost Udruženja javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije od 23. oktobra 2020. godine.⁶²

Udruženje tužilaca Srbije je obavestilo javnost o pokušajima uticaja na izbor tužilaca, navodeći da su republički javni tužilac i državni sekretar Ministarstva pravde bili umešani u kampanju od vrata do vrata za određene kandidate. U ranijoj izjavi,⁶³ predstavnik Udruženja javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije istakao je da postoje pokušaji izvršne vlasti da izvrši kontrolu nad sudijama i tužiocima pomoću medija i nevladinih organizacija koje kontroliše vlada.

Udruženje sudija i tužilaca Srbije je 19. septembra 2020. godine izjavilo za Kurir⁶⁴ da apeluje da svi tužiocu ostanu jedinstveni i da se odupru spoljnom uticaju. Prema Udruženju sudija i tužilaca Srbije, neke NVO su pokušavale da utiču na izborni proces.

Sve u svemu, način na koji su mediji izveštavali o izborima zavisio je od vrste medija. Tabloidi nisu emitovali informacije o uticaju izvršne vlasti na izbor kandidata. Ostali izveštaji u medijima bili su informativni i nisu favorizovali kandidate. Samo je Kurir izveštavao o Udruženju sudija i tužilaca Srbije kao zagovornik njihovih aktivnosti. Uopšte uzev, medijski izveštaji pružali su opšte informacije o izborima za DVT, a ne o kandidatima i njihovim programima - osim jednog koji je objavljen posle izbora.⁶⁵

⁶¹ Danas, Kurir, RTV, Večernje novosti, Radio Slobodna Evropa, RTS, N1, Nova-S, Blic, Alo, Informer, Espresso, Indeksonline, Istinomer, Direktno, Republika i Boom.

⁶² Pogledajte: <https://uts.org.rs/press-centar/saopstenja-za-javnost/1706-saopstenje-za-javnost-izbor-dvt>.

⁶³ Pogledajte: <https://www.danas.rs/drustvo/lidija-komlen-nikolic-vlast-po-svaku-cenu-pokusava-da-kontrolise-sudije-i-tuzioce/>.

⁶⁴ Pogledajte: <https://www.kurir.rs/vesti/drustvo/3533889/udruzenje-sudija-i-tuzilaca-srbije-apelujemo-na-jedinstvo-struke-uoci-izbora>.

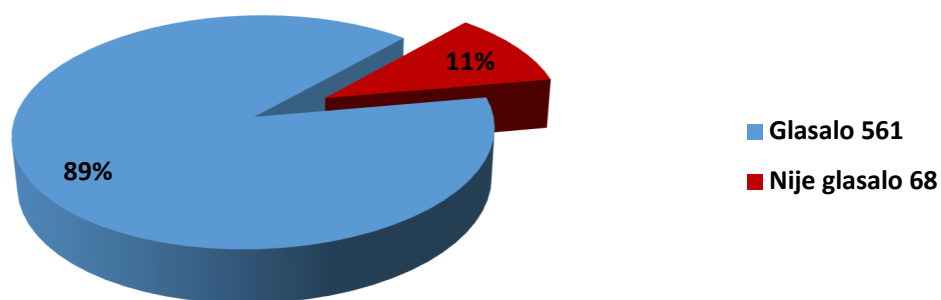
⁶⁵ Pogledajte: <https://www.istinomer.rs/analize/izbori-za-drzavno-vece-tuzilaca-urusen-ugled-ljudi-a-ne-zidina/>

ČINJENICE I BROJKE: IZBORI ZA DVT

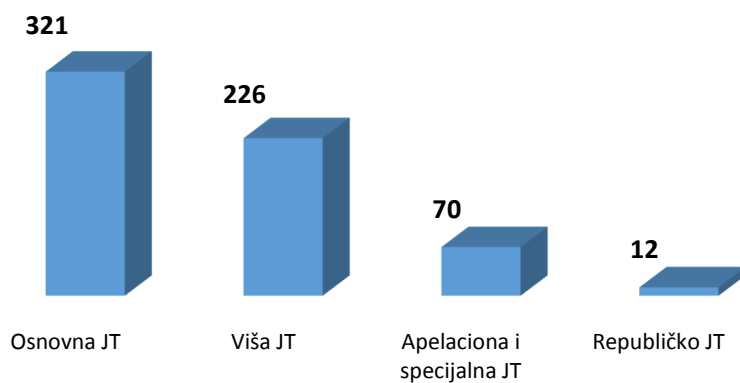
Izlaznost

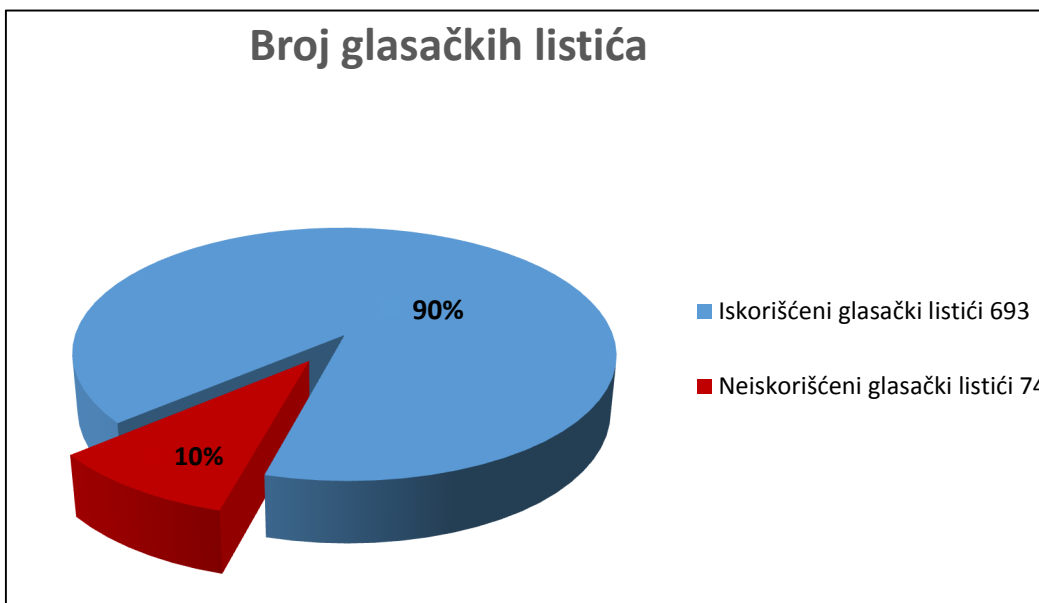
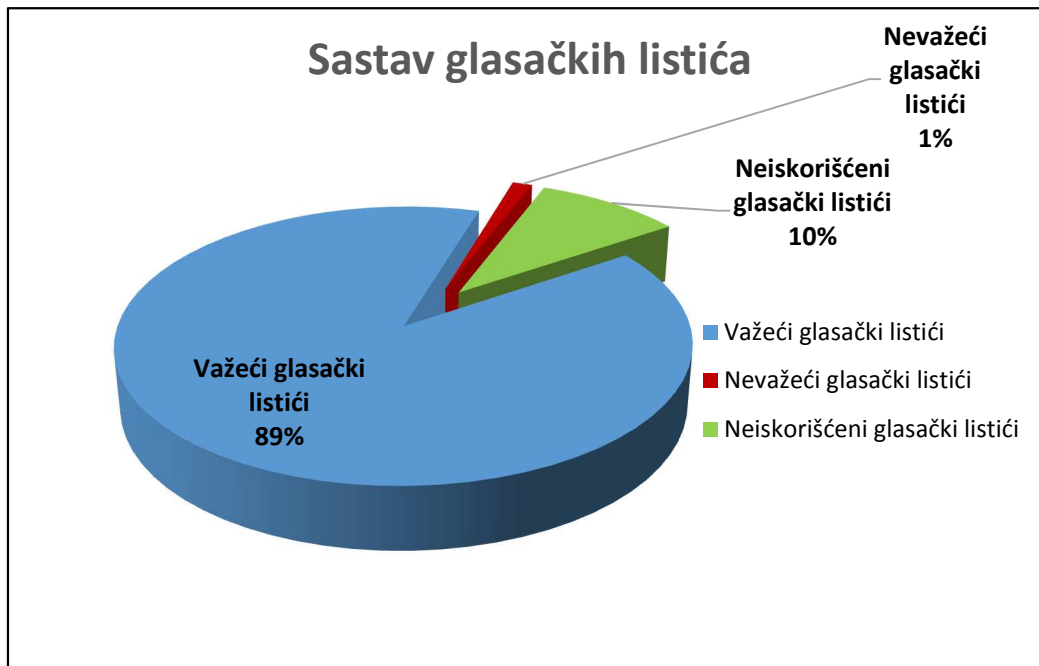
- Ukupan broj birača sa pravom glasa: 629
- Ukupan broj birača koji su glasali: 561
- Ukupan broj birača koji nisu glasali: 68

Izlaznost birača

Broj birača po javnom tužilaštvu (JT)

PREPORUKE

Na osnovu sprovedenog posmatranja izbora, kao što je opisano, Misija OEBS-a je definisala sledeće preporuke za poboljšanje nacionalnog pravnog okvira i prakse.

Sastav DVT

- *Izmeniti ustavni i pravni okvir u pogledu sastava DVT i izbora njegovih članova iz reda tužilaca.* Buduća reforma sastava DVT trebalo bi da uzme u obzir davanje mogućnosti tužiocima svih stepena i iz svih vrsta tužilaštava da glasaju za tužioce svih stepena i iz svih vrsta tužilaštava.

- *Razmotriti načine za obezbeđivanje geografske zastupljenosti u veću.* Reforma bi trebalo da ima za cilj osiguravanje šire teritorijalne zastupljenosti, a istovremeno zadržavanje zastupljenosti svih vrsta i stepena tužilaštava.

- *Razmotriti mogućnost izmene Zakona o DVT tako da tužioci budu imenovani kao članovi DVT sa punim radnim vremenom, sa jednakom platom za tužioce i zamenike tužilaca.* Ovo bi osiguralo jedinstvenu praksu između DVT i VSS. Kada bi članovi DVT svoje puno radno vreme mogli da utroše na obavljanje svojih dužnosti u okviru DVT, to bi takođe pomoglo jačanju uloge DVT i povećanju njegovog uticaja i efikasnosti.

- *Pojasniti položaj u izbornom procesu zamenika tužilaca koji su prvi put izabrani na funkciju.* Zamenike javnih tužilaca, prema važećem pravnom okviru, Narodna skupština na predlog DVT bira na inicijalni period od 3 godine, posle čega ih na doživotnu funkciju bira DVT. Zbog uloge Narodne skupštine u prvom izboru javlja se bojazan o podložnosti političkom uticaju. Ako se zadrži ovakvo rešenje, uloga zamenika javnih tužilaca koji su prvi put birani na funkciju treba da se razjasni u zakonu i praksi u smislu njihove podobnosti da glasaju i kandiduju se za izbor za DVT. Međutim, s obzirom na mišljenje da takvi zamenici javnih tužilaca nemaju nezavisnost i nepristrasnost prema međunarodnim i regionalnim standardima, trebalo bi razmotriti napuštanje ove prakse.

Uloga Narodne skupštine

- *Izmeniti Ustav u vezi sa postupkom za imenovanje članova DVT.* Treba preispitati ulogu Narodne skupštine. Njeno trenutno široko učešće čini sastav DVT podložnim autoritetu Narodne skupštine, što podriva načelo podele vlasti. Ova preporuka je u skladu sa sličnim preporukama Venecijanske komisije i GRECO i jednako se odnosi na DVT i VSS. Cilj svakog budućeg ustavnog amandmana treba da bude da očuva tužilačku većinu u Veću i na taj način im omogući da budu samostalni u upravljanju tužilaštvom.

- *Izmeniti pravne okvir u vezi sa postupkom u Narodnoj skupštini za izbor članova DVT.* Postojeći pravni okvir ne predviđa rokove za odlučivanje o kandidatima u Skupštini. Ne postoje procedure za postupanje ako Narodna skupština odbije predlog tužilaca koji je podnelo DVT.

- *Detaljnije urediti izborni postupak za ostale izborne članove.* Izbori za ostale izborne članove DVT nisu regulisani zakonom. Advokat i profesor treba da budu izabrani putem transparentnog postupka zasnovanog na objektivnim kriterijumima.

Pravila za sticanje statusa kandidata

- *Izmeniti zakonski okvir kako bi se održavanje sednica kolegijuma o podršci kandidatima učinilo obaveznim.* Na ovaj način bi se svi tužioci uključili u postupak.

- *Jasno utvrditi način na koji kolegijum predlaže kandidata, kao i pravila o tome kada i kako kolegijum dobija saglasnost tužioca koga želi da predloži ako nije iz istog tužilaštva.*

- *Jasno odrediti kako kolegijum utvrđuje kvorum koji je neophodan za odlučivanje o predlozima kandidata. Ne može se utvrditi kako kolegijumi utvrđuju kvorum za rad i odlučivanje o predlozima kandidata kada zamenici tužioca koji su prvi put birani na funkciju ne učestvuju. Zakon definiše kvorum kao učešće najmanje dve trećine svih zamenika tužilaca i zahteva da većina prisutnih glasa za odluku kako bi odluka bila usvojena.*

Pitanja o kandidaturi i kampanji

- *Pojasniti pravni okvir u vezi sa tim da li se jedan kandidat može prijaviti na dve različite glasačke liste. Ovde se postavlja pitanje kada neko želi istovremeno da bude uzet u obzir za listu tužilaštva stepena i vrste kao što je tužilaštvo u kom radi, i za listu autonomnih pokrajina.*

- *Osmisliti pravila o kampanji kako bi se osiguralo da kandidati imaju dovoljno vremena i mogućnosti za predstavljanje svojih programa. Praznine u zakonskom okviru rezultirale su nedoslednom praksom predizborne kampanje. Da bi kandidati mogli bolje da predstavljaju svoje programe tužiocima, beneficije poput plaćenog odsustva, nadoknade putnih troškova i slično pomogle bi kandidatima da podignu svest o svojim programima i načinu na koji će služiti svojim kolegama. Drugi način za povećanje vidljivosti kandidata mogao bi biti kroz podsticanje upotrebe internet platformi koje su dostupne svim biračima. Ove inicijative takođe mogu pomoći u upoznavanju kolega iz drugih geografskih područja sa programom i time potencijalno doprineti raznovrsnijoj geografskoj zastupljenosti u DVT. Vremenski okvir kampanje je takođe vrlo kratak i ne daje kandidatima dovoljno vremena za putovanja i predstavljanje programa.*

Nedostatak propisa o upravnom sporu u vezi s postupkom izbora

- *Razraditi pravila o postupku pred Upravnim sudom. Ne postoje posebne odredbe u vezi sa delotvornim pravnim lekovima pred Upravnim sudom. Trenutno ne postoje pravila o vremenskom okviru u kojem Upravni sud mora da postupa i odlučuje. Ovaj pravni nedostatak mogao bi potencijalno dovesti do značajnih kašnjenja u izbornom postupku.*

ZAKLJUČAK

Uopšte uzev, proces izbora članova DVT iz reda tužilaca bio je transparentan, organizovan i sproveden u skladu sa pravnim okvirom u Republici Srbiji, koji je uglavnom u skladu sa međunarodnom i regionalnom dobrom praksom. Želeli bismo da pohvalimo odličnu saradnju sa Izbornom komisijom DVT, koja je reagovala na sve naše zahteve. Posmatrači su primetili nekoliko manjih nedostataka u pogledu praznina u zakonodavstvu i nesigurnosti ili nedoslednosti u primeni određenih postupaka. Implementacija preporuka iz ovog izveštaja unapredila bi transparentnost i pravičnost izbornog procesa. Misija OEBS-a u Srbiji spremna je da nastavi da podržava napore srpskih vlasti usmerene na reformu pravosuđa u skladu sa preporukama ovog izveštaja i OEBS-ovim obavezama.